

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 3. lipnja 2024.

Analiza presude

Vučković protiv Hrvatske
zahtjev br. 15798/20

povreda čl. 3. Konvencije – zabrana mučenja
povreda čl. 8. Konvencije – pravo na poštovanje privatnog života

Zamijenivši kaznu zatvora radom za opće dobro domaći sud propustio je osigurati da spolno nasilje koje je podnositeljica pretrpjela dobije odgovarajući odgovor

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud), zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, dana 12. prosinca 2023. presudio je da su povrijeđeni članci 3. i 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) jer država nije primjereno odgovorila na opetovano spolno nasilje kojem je podnositeljica bila izložena.

Podnositeljica zahtjeva bila je žrtva kaznenih djela bludnih radnji koje je počinio njezin kolega na radnom mjestu. Po provedenom kaznenom postupku, prvostupanjski sud je počinitelju izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 10 mjeseci. Međutim, odlučujući o žalbi počinitelja, Županijski sud u Varaždinu preinačio je prvostupanjsku presudu u dijelu odluke o kazni na način da je izrečenu jedinstvenu kaznu zatvora zamijenio radom za opće dobro. Obrazlažući svoju odluku, županijski sud je istaknuo da je od počinjenja kaznenih djela prošlo 4 godine u kojima se počinitelj ponašao u skladu sa zakonom te da se svrha kažnjavanja može postići i izrečenom blažom kaznom. Protiv predmetne odluke nije bila dopuštena žalba, a podnositeljica nije podnijela ustavnu tužbu.

Pred Europskim sudom podnositeljica zahtjeva je prigovorila da je zamjena zatvorske kazne radom za opće dobro predstavljala nerazmjerno blagu kaznu uzimajući u obzir težinu počinjenih kaznenih djela što je dovelo do povrede njezinih prava zajamčenih člancima 3. i 8. Konvencije.

Odlučujući o dopuštenosti zahtjeva, Europski sud je analizirao činjenicu da podnositeljica nije podnijela ustavnu tužbu te je primijetio da je ona tek 2019. postala djelotvorno domaće pravno sredstvo za prigovore o učinkovitosti istraga na temelju članaka 2. i 3. Konvencije ([Kušić i drugi protiv Hrvatske \(odl.\)](#), br. 71667/17, stavci 88.-99., 10. prosinca 2019.). U relevantno vrijeme, Ustavni sud nedopuštenima je proglašavao tužbe koje su žrtve podnosile protiv presuda u kojima su treće osobe osuđene za kaznena djela.¹ Navedeno je također proizlazilo iz uputa na internetskim stranicama Ustavnog suda koje su bile objavljene do siječnja 2023., a prema kojima oslobađajuće presude optuženika nisu predstavljale akt protiv kojih je žrtva kaznenog djela mogla podnijeti ustavnu tužbu ([Štitić protiv Hrvatske \(odl.\)](#), br.

¹ Primjerice, rješenje br.U-III-3709/2013 od 16. listopada 2013.

18869/22, stavci 8.-9., 14. lipnja 2022.). Slijedom navedenog, Europski sud je zahtjev podnositeljice proglasio dopuštenim.

Europski sud je iznio opća načela primjenjiva u ovoj vrsti predmeta, ističući da silovanje i teško seksualno zlostavljanje predstavljaju postupanje na koje se primjenjuje članak 3. Konvencije, a uključuje i temeljne vrijednosti i bitne aspekte „privatnog života“ u smislu članka 8. konvencije ([Y i protiv Bugarske](#), br. 41990/18, stavci 63.-64., 20. veljače 2020.). Stoga zaštita pojedinaca od silovanja i teškog seksualnog zlostavljanja pred države članice stavlja pozitivnu obvezu poduzimanja mjera koje imaju svoj materijalni i postupovni aspekt. Posljedično, države članice prvenstveno imaju obvezu donijeti zakone kojima se učinkovito kažnjava silovanje i kriminaliziraju sve spolne radnje bez pristanka ([B.V. protiv Belgije](#), br. 61030/08, stavak 55., 2. svibanj 2017.), a onda i postupovnu obvezu pokrenuti i provesti istragu koja može dovesti do utvrđivanja činjenica i otkrivanja odgovornih osoba te po potrebi i njihovog kažnjavanja ([S.M. protiv Hrvatske \[VV\]](#), br. 60561/14, stavci 311.-320.). Iako svi kazneni progoni ne moraju biti okončani osudom ili izricanjem neke određene kazne, nacionalni sudovi ni u kojem slučaju ne bi smjeli dopustiti da teški napadi na tjelesni i psihički integritet prođu nekažnjeno ili dovedu do očiglednog nerazmjera između težine počinjenog kaznenog djela i strogosti izrečene kazne. Naime, takvo postupanje državnih vlasti stvara osjećaj nekažnjivosti nasilja umjesto da predstavlja postupovni mehanizam koji pokazuje da se takvo zlostavljanje neće tolerirati, te zauzvrat može obeshrabriti žrtve od prijavljivanja takvih djela ([Sabalić protiv Hrvatske](#), br. 50231/13, stavak 111., 14. siječnja 2021.). U kontekstu izricanja kaznenopravnih sankcija navedeno znači da svrha kažnjavanja treba obuhvaćati i retribuciju, kao oblik pravde za žrtvu, te generalnu prevenciju koja ima svrhu spriječiti nove povrede i poduprijeti vladavinu prava ([Jelić protiv Hrvatske](#), br. 57856/11, stavak 90., 12. lipnja 2014.).

Primjenjujući istaknuta opća načela na ovaj predmet i napomenuvši da je svaka upotreba sile koju je počinitelj primijenio na podnositeljicu zahtjeva morala biti relevantna za odmjeravanje njegove kazne², Europski sud je primijetio da hrvatski sudovi nisu uzeli u obzir brojne relevantne čimbenike u postupku odmjeravanja kazne, točnije:

- posljedice kaznenih djela na podnositeljicu zahtjeva, koja je pretrpjela tjelesne ozljede te patila od PTSP-a zbog kojeg je dugo izbivala s posla; te
- počiniteljevo ponašanje nakon počinjenja predmetnih kaznenih djela, koji uopće nije pokazao kajanje ili uložio bilo kakav trud da nadoknadi štetu podnositeljici. Dodatno, sukladno navodima podnositeljice, bludne radnje bile su popraćene nepristojnim izrazima i prijetnjama.

Nadalje, prvostupanjski sud je utvrdio osobito visok stupanj kaznene odgovornosti počinitelja jer je počinitelj spolne delikte prema podnositeljici počinio tijekom kratkog vremenskog razdoblja i u više navrata. Međutim, drugostupanjski sud, iako se složio s ocjenom olakotnih i otegotnih okolnosti kako ih je utvrdio prvostupanjski sud, smatrao je da bi se i blažom kaznom, radom za opće dobro, ostvarila svrha kažnjavanja uzimajući u obzir protek vremena od počinjenja kaznenih djela i činjenicu da se počinitelj od tada ponašao usklađeno sa zakonom. Pritom Županijski sud u Varaždinu nije niti spomenuo visoki stupanj kaznene odgovornosti počinitelja, niti je iznio uvjerljive razloge koji bi objasnili zašto je puki protokol

² U predmetu podnositeljice počinitelj je podnositeljicu uhvatio za vrat, silom pokušao gurnuti glavu prema svom penisu u erekciji govoreći joj pritom da stavi u usta, silom joj prenio ruku prema spolovilu zbog čega je došlo i do ozljede podnositeljicine ruke i sl.

vremena, a koji se ni na koji način nije mogao pripisati podnositeljici i koji ju je kao žrtvu samo dodatno traumatizirao, prevagnuo nad ozbiljnim otegotnim okolnostima (*S.Z. protiv Bugarske*,³ br. 29263/12, stavak 52., 3. ožujka 2015.). Na ovom mjestu Europski sud je uputio i na praksu Ustavnog suda koji je potvrdio da žalbeni sud ima obvezu ponuditi temeljito i detaljno obrazloženje kada odstupa od odluke o kazni prvostupanjskog suda jer navedeno ne predstavlja diskrecijsku ocjenu već podliježe načelu zakonitosti i obuhvaćeno je primjenom Ustava i Konvencije.⁴

Zaključno, imajući u vidu široku slobodu procjene koju uživaju države po pitanju kaznenog pravosuđa i politike odmjerenosti kazni te važnost koje rad za opće dobro ima kao sastavni i koristan dio moderne politike kažnjavanja u državama članicama Vijeća Europe⁵, Europski sud je ipak izrazio zabrinutost što je Županijski sud u Varaždinu kaznu zatvora zamijenio radom za opće dobro. Takav zaključak Europskog suda poduprt je i činjenicom da postoji široki međunarodni konsenzus o potrebi zauzimanja čvrstog stava protiv spolnog zlostavljanja i nasilja nad ženama (*Kurt protiv Austrije [VV]*,⁶ br. 62903/15, stavci 167.-168., 15. lipnja 2021.). Dodatno, prema dostupnim informacijama, nasilje nad ženama zabrinjavajuće je često i nedovoljno se prijavljuje.⁷ Navedeno proizlazi i iz izvješća GREVIO-a o Hrvatskoj prema kojem su hrvatske vlasti pokazale blagu kaznenu politiku u slučajevima nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, te su vlasti pozvane osigurati da kazne izrečene u takvim slučajevima budu učinkovite, razmjerne i odgovarajuće naravi⁸.

Slijedom svega navedenog, odluka Županijskog suda u Varaždinu da zatvorsku kaznu zamijeniti radom za opće dobro bez navođenja odgovarajućih razloga i ne vodeći računa o interesima žrtve, predstavljala je postupovni propust države jer nije primjereno odgovorila na opetovano spolno nasilje koje je podnositeljica pretrpjela.

Stoga je došlo do povrede članaka 3. i 8. Konvencije.

Za utvrđenu povredu Europski sud je podnositeljici dosudio 10.000 EUR na ime neimovinske štete te 3.050 EUR na ime troškova i izdataka.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2024. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

³ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

⁴ Odluka br. U-III-2374/2009 od 4. listopada 2010.

⁵ Vidi Preporuku CM/Rec(2017)3 Odbora ministara državama članicama o Europskim pravilima o sankcijama i mjerama u zajednici.

⁶ Sažetak presude dostupan je i na [hrvatskom jeziku](#).

⁷ Sukladno izvješću Agencije Europske unije za temeljna prava (FRA) u razdoblju od ožujka do rujna 2012., svaka deseta žena u EU doživjela je neki oblik seksualnog nasilja od 15. godine, a samo 14% njih je isto i prijavilo.

⁸ Sukladno evaluacijskom izvješću za Hrvatsku od 6. rujna 2023., (GREVIO /Inf(2023)6); (GREVIO) Grupa stručnjaka Vijeća Europe za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.